

Beszámoló

Szemlék

Referátumok

Félúton a nyomtatott és az elektronikus folyóiratok között

A svéd *BIBSAM* konzorcium 1998 óta licenccel elektronikus folyóiratokat. A *BIBSAM* a *Királyi Könyvtár (Svéd Nemzeti Könyvtár)* egyik osztályaként működik. Feladata a felsőoktatás és a kutatás információellátásának javítása. A 11 fős osztályból hárman foglalkoznak a licencekkel.

A *BIBSAM* konzorciumnak 55 aktív tagja van: egyetemek, főiskolák és állami kutatóintézetek. A tagok minden egyes szerződéskötéskor eldönthetik, hogy csatlakoznak-e hozzá. A licencek teljes költségeit saját költségvetésükből fedezik. A konzorcium mintegy 30 licenccel kezel, köztük a „nagy üzlet” (big deal) csomagokat. A *BIBSAM* támogatja az *Országos Szakkönyvtárak (National Expert Libraries)* hálózatát is, amely tematikusan meghatározott forrásokra köt szerződést.

A *BIBSAM* egyik feladata indulása óta a könyvtárak segítése a nyomtatotról az elektronikus folyóiratok használatára való átállásban. Az eltelt időszakban különböző üzleti modelleket próbáltak ki; ezek egyike sem volt olyan, amely a tagokat arra kötelezte volna, hogy tartsák fenn a nyomtatott folyóiratok előfizetéseit.

1998–2002 közötti pénzügyi modellek

Az első szerződéseket a *Johns Hopkins Project Muse*, az *Ebsco Academic Search Elite* és az *Academic Press IDEAL* csomagjára kötötték. Az első kettőnél a pénzügyi modellben nem szerepelt a kapcsolat a kurrens előfizetéssel, ezért könnyű volt kezelni. Az *IDEAL* egy kizárólag elektronikus folyóiratokat tartalmazó csomag volt: a csomagban lévő folyóiratokhoz a konzorcium valamennyi tagja azonos feltételek mellett férhetett hozzá. A konzorcium költségét a tagoknak az előző évben a nyomtatott folyóiratokra fordított kiadásaira alapozták. Választani lehetett, hogy ráadásként a könyvtár megveszi-e a nyomtatott változatot – ez az ún. *nagy árengedmény a nyomtatottra* (DDP = deep discount on print) modell.

A következő licenceket a *Springer*el, az *Elsevier*rel és az *American Chemical Society*vel (*ACS*) kötötték; ezek mind a „nagy üzlet” koncepcióba sorolhatók. Bár a pénzügyi modellek különbözőek voltak, a kiadások alapjául mindegyik a nyomtatott folyóiratok előfizetési díját vette. A *Springer* és az *ACS* szerződés tartalmazta a DDP lehetőséget, míg a korai *Elsevier*-modell a „csak elektronikus” vagy a „nyomtatott + elektronikus” lehetőségeket kínálta. Mind a DDP, mind a „nyomtatott + elektronikus” lehetőség alkalmas volt arra, hogy a könyvtárak megkezdjék az átállást a csak e-változat előfizetésére. A konzorcium néhány tagjának könnyen ment az átállás, míg másoknál hosszabb időre volt szükség ahhoz, hogy intézményükben ez megoldható legyen. A modellek adminisztrálása azonban minden résztvevő számára nagyon munkaigényesnek bizonyult: a könyvtáraknak folyóirat-címenként kellett követniük az előfizetési feltételeket, a kiadóknak megfelelő egyedi számlákat kellett kiállítaniuk, az előfizetési ügynökségek pedig a kettő között voltak.

A 2002–2005. közötti pénzügyi modellek

Más konzorciumokhoz hasonlóan a *BIBSAM* is kereste a költségek méltányosabb megosztásának a módját a tagok között. Ehhez különböző paramétereket alkalmaznak, mint például a népszerűség mérése, de a konzorcium teljes költsége még mindig közvetlenül az egyes tagok által előfizetett értékhez kapcsolódik.

Számos olyan kérdés merül fel, amelyre jelenleg nincs válasz, de amelyek azt bizonyítják, hogy nem lehet figyelmen kívül hagyni a nyomtatott folyóirat korábbi előfizetését. Ilyen „mi van akkor, ha ” típusú kérdések:

- a kiadó nem folytatja néhány folyóirat közreadását?
- a folyóiratokat eladták más kiadóknak?
- a kiadó új folyóiratokat ad ki, amelyeket más kiadótól vett át?

Beszámolók, szemlék, referátumok

- a konzorciumi tagok közül néhány kilép az együttműködésből?
- új tagok csatlakoznak a konzorciumhoz?

Hasonló problémákkal más konzorciumok is szembesültek. A *FinElib* konzorcium és az *OHIO-link* már közölt erről írásokat, az *Egyesült Királyságban* működő *Közös Információs Szolgáltatások*

Bizottsága (Joint Information Services Committee = JISC) is foglalkozik a kérdéssel.

**/STANGE, Kari: Caught between print and electronic.
= IFLA Journal, 32. köt. 3. sz. 2006. p. 237-239./**

(Jáki Éva)